

Стандарти впровадження «Програми 15» в Україні

Проект «Профілактика ВІЛ-інфекції та підтримка психосоціального здоров'я в Україні, шляхом впровадження «Програми 15» у локальних громадах»

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Українська версія «Програми 15» є значним ресурсом у процесі виховання дитини, сприяє налагодженню сімейних відносин, покращенню комунікації у родинному середовищі та забезпечує первинну профілактику соціально-небезпечних явищ та хвороб.

З одного боку, «Програма 15» виділяється своєю профілактичною спрямованістю. Її мета: знизити ризик потрапляння у небезпечні для здоров'я і життя ситуації (ВІЛ-інфекція; ПСШ - інфекції, що передаються статевим шляхом; алкоголізм; наркоманія; потрапляння у ситуації насильства).

З іншого боку, від більшості профілактичних програм її відрізняє широке охоплення особистісно-значущих психологічних тем і значний позитивний вплив на дитячо-батьківські стосунки.

І. ПРОГРАМА. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАНЯТЬ.

1. «Програма 15» є цілісним, послідовно та логічно вибудованим продуктом, який передбачає обов'язковий паралельний процес проведення занять: одні й ті ж самі теми Програми одночасно розглядаються у підліткових та дорослих групах, що сприяє перебуванню учасників в єдиному понятійно-інформаційному полі та дає можливість поспілкуватися на ці теми у своїх сім'ях.
2. Програма орієнтована на активізацію профілактичної роботи щодо ВІЛ, перш за все, у родині шляхом здійснення виховного процесу спрямованого на всебічний розвиток особистості, її самодостатність, формування у підростаючого покоління об'єктивної оцінки суспільної небезпеки даного явища.
3. Програма базується на гендерно-віковому підході у поділі учасників на групи. Передбачено одночасне проведення занять однакової тематики з групами підлітків (окремо хлопці та дівчата), та дорослих (окремо мами та татусі, або інші значимі для підлітків дорослі¹).

¹ Роз'яснення у розділі III, пункт 1

Гендерно-віковий підхід використовується і у формуванні групи тренерів².

4. Програма починається з інформаційної зустрічі, на якій має бути надана інформація про мету і завдання Програми, її основні теми та те, чим вона може бути корисною як для підлітків, так і для дорослих. Під час інформаційної зустрічі відбувається формування груп учасників.
5. Програма складається із 16 зустрічей:
 - Чотири загальних зустрічі, при чому три із них у поєднанні із заняттями у гендерно-вікових групах
 - Дванадцять зустрічей у гендерно-вікових групах (Послідовність занять «Програми 15» у Додатку 1)
6. Зміна послідовності проведення зустрічей Програми не допускається. Небажано також переставляти вправи або пропускати їх, щоб не порушувати логіку навчання, яка базується на принципах зміни поведінки.
7. Припустимі незначні модифікації Програми (наприклад, вибір між вправами схожого характеру) але завжди у відповідності з цілями Програми, з її змістом та за умови дотримання паралельності процесу навчання в усіх гендерно-вікових групах.
При цьому, неприпустиме обминання *ключових вправ*.
8. Окремі елементи (теми, вправи) Програми можуть бути використані в будь-яких аудиторіях за умови обов'язкового посилання на «Програму 15». При цьому необхідно зазначити, що це лише елементи і їх використання не гарантує досягнення результатів задекларованих у «Програмі 15».
9. Кожна зустріч має тривати в межах 3-х годин, як прописано у Програмі. Оскільки Програма розрахована на представників двох поколінь, деякі вправи у групах різних вікових категорій можуть тривати різну кількість часу – відповідальність тренера нівелювати ці розбіжності упродовж заняття.
10. Заняття мають проводитися не рідше ніж 1 раз на тиждень але не частіше двох разів на тиждень. Загальний час впровадження Програми не може тривати більше 4-х місяців.

² Роз'яснення у розділі II, пункт 2

11. У разі залучення команди тренерів до проведення «Програми 15», вони зобов'язані попередньо повідомити офіс Всеукраїнської благодійної організації «Український фонд «Благополуччя дітей» про місце та час проведення занять. При цьому серед тренерів визначається особа, яка відповідає за збір та зберігання документації, зазначеної у цьому Стандарті³.

II. ТРЕНЕРИ

1. Проведення занять/зустрічей в рамках впровадження «Програми 15» проводиться виключно ліцензійованими тренерами (Умови ліцензування тренерів – Додаток 2). **Виключення:** проведення циклу занять для активізації ліцензії (в рамках підготовки нових тренерів).
2. При відборі команди тренерів для впровадження Програми має бути застосований гендерно-віковий підхід, а саме: у групі хлопців та чоловіків має працювати хоча б один тренер чоловічої статі. Відповідно, у жіночих/дівочих групах – тренер жіночої статі.
Молодші тренери мають працювати у підліткових групах, старші за віком – у групах дорослих.
3. Заняття проводяться двома тренерами у кожній групі учасників. Враховуючи, що одночасно мають працювати 4 групи учасників, кількість тренерів для кожного майданчика має бути не менше 8 осіб.
4. У групах з кількістю учасників від 6 до 8 осіб може працювати один тренер.
5. При роботі у навчальному закладі не рекомендовано залучення тренерів із числа педагогів цього навчального закладу.
6. Рекомендована чисельність тренерів для проведення загальних зустрічей:
 - ❖ Перша зустріч «Знайомство» - усі тренери
 - ❖ Сьома зустріч «Алкоголь – шукаємо альтернативу» - 3 тренери (на загальну частину)
 - ❖ Тринадцята зустріч «Що таке благополуччя» - 3 тренери
 - ❖ Шістнадцята зустріч «Завершальна» - усі тренери

³ У разі приналежності команди тренерів до організації, зазначені у пункті 11 зобов'язання перекладаються на неї.

7. Тренери зобов'язані дотримуватися правил роботи у парі:
 - спільна підготовка сесій;
 - визначення та дотримання розподілу у підготовці матеріалу;
 - взаємовиручка та підтримка;
 - обговорення перебігу сесій;
 - аналіз динаміки групи;
 - конструктивний підхід у вирішенні непередбачених ситуацій та регування на «складних» учасників.
8. Тренери зобов'язані проводити навчання активним методом тренінгу, дотримуючись логіки та послідовності Програми, використовуючи вправи, які містяться у Програмі, спираючись на досвід та компетенції учасників і правила навчання дорослих. Ведення Програми в лекційній формі неприпустиме (крім коротких презентацій, інформаційних повідомлень та ін., що передбачено Програмою)
9. Тренери знають зміст занять, вправ та рекомендований час на їх проведення і, як правило, не читають їх під час занять (вільно подають матеріал).
10. Тренери готують на кожне заняття відповідні таблиці, плакати, роздаткові та інші візуальні матеріали у відповідності до Програми.
11. Тренери зобов'язані зберігати конфіденційну інформацію, отриману від учасників. Це не стосується обговорень у колі тренерів з метою покращення роботи у групах. Більш того, обмін інформацією у колі тренерів щодо учасників, які потребують особливої уваги, є необхідним (інформація, отримана від дитини може вплинути на роботу з батьками і навпаки).
12. При роботі у групах, учасники яких є представниками соціально-незахищених верств населення (сім'ї, у складних життєвих обставинах, представники маргінальних груп тощо) тренеру важливо отримати попередню інформацію щодо учасників від спеціалістів, які працюють з цією сім'єю про особливості родини чи рівень кризи у сім'ї.
13. Тренери співпрацюють з психологом, іншими спеціалістами соціального/медичного напрямку та, за потреби, рекомендують учасникам отримати необхідну консультацію.

14. Тренери зобов'язані постійно підвищувати свої навички у сфері тренінгової роботи, знань у сфері профілактики соціально-небезпечних хвороб, зокрема, ВІЛ/СНІД.
15. Тренери несуть відповідальність за підготовку та надання необхідної документації (див. розділ IV).
16. Тренери контактують з офісом ВБО «Український фонд «Благополуччя дітей» (у тому числі через ВЕБ-сторінку Програми) з метою отримання інформації про актуальні питання «Програми 15», зміни, нові матеріали, вправи, замовлення матеріалів, посібників тощо.

III. УЧАСНИКИ

1. Учасники об'єднуються у 4 групи на підставі гендеру, віку, родинних стосунків:
 - ❖ Група підлітків дівчат
 - ❖ Група підлітків хлопців
 - ❖ Група жінок (мам та значимих для підлітка жінок)
 - ❖ Група чоловіків (татусів та значимих для підлітків чоловіків)

Значимі для підлітка дорослі – це старші за віком особи (родичі (брати, сестри, інші родичі), хрещені, опікуни/піклувальники, сусід/сусідка, викладачі творчих секцій, спортивні тренери, психологи тощо), які мають сталий позитивний вплив на життя підлітка та служать для нього моральним орієнтиром. Учитель також може відноситися до осіб, значимих для підлітка. Однак, залучати до участі у заняттях вчителів або працівників школи слід з обережністю (принаймні, слід обмежити їх кількість) тому, що їх участь може вплинути на встановлення щирої, довірливої атмосфери у групах дорослих, які можуть висловлювати свої думки з огляду на те, як це буде «використано» учителем, який навчає їх дитину.

2. Вік підлітків має бути витриманий у діапазоні 14-17 років.
Важливо: 80% учасників групи підлітків мають бути одного віку.
3. Кількість учасників:
 - ❖ Група підлітків: оптимальна кількість 12-17 осіб; мінімальна – 12 осіб.
 - ❖ Група мам/жінок - оптимальна кількість 10-12 осіб; мінімальна – 8 осіб.

- ❖ Група татусів/чоловіків - оптимальна кількість 10-12 осіб; мінімальна – 6 осіб.

Важливо: при кількості учасників менше мінімальної Програма не є ефективною.

4. Учасники мають бути поінформовані про умови проведення занять Програми та про дотримання правила конфіденційності у ході занять.

IV. МОНІТОРИНГ І ОЦІНКА

1. Документування: після кожного проведеного заняття тренер власноруч заповнює щоденник (Додаток 3) та зберігає його у себе.
2. Після кожного заняття тренери усіх груп обов'язково разом обговорюють проведене заняття та особливості його сприйняття групами учасників; аналізується динаміка груп; обговорюються «складні» моменти та «складні» учасники, відпрацьовується алгоритм подальших спільних дій. Результати обговорення відображаються у протоколі (структура протоколу – у Додатку 4).
Протоколи зберігаються у відповідальній особи чи в організації, яка забезпечувала впровадження Програми.
3. Оцінка ефективності впровадження «Програми 15» передбачає три опитування учасників:
 - ❖ Перше (початкове) - (після другої зустрічі) - визначає базовий рівень знань, уявлень, поглядів та настанов учасників щодо проблем, на запобігання яких спрямована Програма, а також особливостей самооцінки учасників та їхньої оцінки взаємовідносин батьків і дітей та батьківського виховання у власних сім'ях.
 - ❖ Друге (повторне) – через місяць після проходження занять – спрямоване на визначення стійких змін в уявленнях, настановах та взаємовідносинах учасників, безпосередньо викликаних участю у Програмі.
 - ❖ Третє (підсумкове) – через 7 місяців - рік після завершення зустрічей – спрямоване на оцінювання стійкого впливу участі у Програмі на погляди, поведінку та взаємовідносини учасників.

Примітка: бланки анкет додаються до Програми.

4. Анкетування учасників може проводити 1 тренер.
5. Вище зазначена документація в паперовому чи електронному вигляді зберігаються в організації або у тренерів протягом трьох років.
(SPSS.Statistics – програма для збереження анкетних даних)
6. ВБО «Український фонд «Благополуччя дітей» залишає за собою право у будь-який час, обумовлений стандартами, запросити щоденники тренера, протоколи засідань тренерів та анкети для аналізу.

V. ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Для проведення занять необхідно 4 аудиторії, які мають бути в одній будівлі. Приміщення для кожної групи має бути достатньо великим, щоб у ньому зручно розташувалося до 20 осіб і вони мали можливість розміститися колом.
2. Аудиторії повинні бути обладнані телевізором або ноутбуком, проектором, дошкою фліпчарт.
3. Учасники тренінгів повинні мати доступ до води, чаю, кави, туалету.
4. Для проведення загальних зустрічей необхідна одна велика аудиторія або зала. В цьому приміщенні повинен бути екран для перегляду фільмів, відео презентацій, достатня кількість електричних розеток. Таке приміщення має знаходитися у тому ж будинку, де учасники працюють у гендерно-вікових групах.

Дотримання перерахованих вище стандартів гарантує найвищу якість впровадження «Програми 15».

Наслідком порушення стандартів може стати ініціювання зовнішньої оцінки роботи тренерів та, як крайній наслідок, - анулювання тренерських ліцензій.

Перелік зустрічей «Програми 15»:

1. Знайомство (загальна зустріч та заняття у гендерно-вікових групах)
2. Ефективне спілкування (заняття у гендерно-вікових групах)
3. Цінності. Здоров'я як цінність (заняття у гендерно-вікових групах)
4. Любов та відповідальність (заняття у гендерно-вікових групах)
5. Здоров'я тат і мам: теперішніх і майбутніх (заняття у гендерно-вікових групах)
6. Стереотипи та упередження (заняття у гендерно-вікових групах)
7. Алкоголь – шукаємо альтернативу (загальна зустріч та заняття у гендерно-вікових групах)
8. Наркотики: як уникнути (заняття у гендерно-вікових групах)
9. ВІЛ-захисти себе (заняття у гендерно-вікових групах)
10. Запобігти насильству (заняття у гендерно-вікових групах)
11. Людська та особиста гідність (заняття у гендерно-вікових групах)
12. Моє життя - моя відповідальність (заняття у гендерно-вікових групах)
13. Що таке благополуччя
14. Проходження через зміни (заняття у гендерно-вікових групах)
15. Життя як подорож (заняття у гендерно-вікових групах)
16. Завершальна зустріч (заняття у гендерно-вікових групах та загальна зустріч)

Умови ліцензування

1. Після проходження тренінгу для тренерів, кожен тренер отримує Свідоцтво про проходження навчання за «Програмою 15», яке дає право на використання елементів Програми (розділ I, пункт 8 Стандартів)
2. Тренер, який провів один цикл «Програми 15», підготував належним чином звітну документацію, пройшов супервізію отримує Сертифікат тренера «Програми 15».
3. Тренер, який провів не менше 4 циклів Програми, брав участь у супервізії, провів хоча б один цикл тренінгу для тренерів, брав участь в удосконаленні Програми отримує Сертифікат майстер-тренера «Програми 15».

ЩОДЕННИК ТРЕНЕРА _____ (ПІБ)

КАТЕГОРІЯ УЧАСНИКІВ (дівчата, хлопці, татусі, мами)
ідентифікація групи (заклад, замовник Програми, місце проведення тощо):

ДРУГИЙ ТРЕНЕР: _____ (ПІБ)

ДАТА	
ТЕМА	
КІЛЬКІСТЬ УЧАСНИКІВ	
АНАЛІЗ ЗВОРОТНЬОГО ЗВ'ЯЗКУ ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ТЕМОЮ	
ЯК УЧАСНИКИ СПРИЙНЯЛИ ТЕМУ ЗАНЯТТЯ, ЯК ПРОЙШЛИ КЛЮЧОВІ ВПРАВИ	
ЧИ ВИНИКАЛИ ПРОБЛЕМИ У ХОДІ ЗАНЯТТЯ: ЯКІ САМЕ ЧИ ВИРШИЛИСЯ ЯК ВИРШУВАЛИСЯ	
НЕОЧІКУВАННІ ВИСНОВКИ / РЕЗУЛЬТАТИ (ЯКЩО Є)	
ДЕЯКІ ВИСЛОВИ УЧАСНИКІВ (ІЗ РЕФЛЕКСІЇ)	
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ/КОМЕНТАРІ ТРЕНЕРА ЩОДО ДИНАМІКИ ГРУПИ	

ПРОТОКОЛ
загального обговорення зустрічі № __ « назва »

Дата проведення зустрічі: _____

Місце проведення: _____

Кількість учасників: усього _____, у тому числі _____ хлопців, _____ дівчат, _____ мам/жінок, _____ татусів/чоловіків.

Тренери:

групи хлопців _____

групи дівчат _____

мам/жінок _____

татусів/чоловіків _____

Обговорення тем/вправ

1. Проаналізуйте реакцію різних груп учасників на однакові вправи заняття (хлопці, дівчата, чоловіки, жінки)	
2. Проаналізуйте час проведення вправ для кожної групи учасників. Що стало причиною збільшення або зменшення часу вправи?	
3. Психологічна готовність учасників до участі у вправі (якщо учасники виявилися не готові до участі у вправі, то чому і що мало допомогти їм).	
4. Чи була необхідність розгорнути або скоротити тему (можливо, учасники потребували більше інформаційних матеріалів)	
5. Наскільки учасники легко/складно засвоювали дану тему. Поясніть.	

6. Чи існували складнощі у сприйнятті матеріалу? Якщо «так», то які саме?	
7. Наскільки, на думку тренерів, досягнуто мети заняття?	

Загальні питання

1. Проаналізуйте рівень активності групи (рівень участі) під час заняття (для кожної з груп, окремо)	
2. Питання, вправи/теми, які викликали жваву дискусію	
3. Питання/вправи/теми, які викликали агресію або інші негативні реакції учасників	
4. Аналіз зворотного зв'язку від учасників, у тому числі по віку і по статі. Запишіть найбільш цікаві з погляду тренерів, коментарі.	
5. Загальна оцінка процесу: психологічних і соціальних аспектів тренінгу (атмосфери, взаємодії тренерів з учасниками і учасників між собою, групової роботи та групової динаміки, зворотного зв'язку)	